

<https://doi.org/10.31516/2410-5333.069.02>

УДК 930.22:372.8

Ю. І. Палеха

кандидат історичних наук, професор, професор Національного транспортного університету, м. Київ, Україна

paleha_yu@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8060-8590>

ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

У статті здійснено аналіз транспортно-логістичної системи документації, визначено суть та призначення її складників, сформульовано основну мету й завдання зазначеної системи. Автором запропоновано модель транспортно-логістичної документації як основи інформаційно-документаційної системи транспортної корпорації, призначенням якої є керування транспортно-логістичними операціями, укладання договорних зобов'язань, забезпечення функцій планування, фіксування логістичних операцій, ведення обліку складських операцій, фінансової звітності, відображення процедур митного оформлення логістичних операцій та страхування. Представлено вимоги до формування і функціонування системи транспортно-логістичної документації, розуміння та врахування яких є фундаментальним для створення багатоаспектної, ефективної, надійної інформаційно-документаційної системи транспортно-логістичної компанії. Остання охоплює всі задіяні види документації та різноманітні інтегровані інформаційні технології, які є надзвичайно необхідними для повноцінної організації, ретельного контролю, обліку й чіткого регулювання всіх аспектів логістичних процесів, включаючи міжнародні, внутрішні перевезення, відповідальне складування, надійне страхування вантажів, своєчасне їх митне оформлення, прозорі фінансові розрахунки. На основі здійсненого аналізу визначено, що модель транспортно-логістичної документації є перспективним засобом модернізації сервісної функції транспортно-логістичних установ й може бути використана для повного інформаційно-документаційного забезпечення транспортних комунікацій.

Ключові слова: *види систем транспортної документації, логістичні операції, електронний документообіг, документаційне забезпечення, звітність.*

Y. Palekha

Candidate of Historical Sciences, Professor, Professor at the National Transport University, Kyiv, Ukraine

RESEARCH OF THE SYSTEM OF TRANSPORT AND LOGISTICS DOCUMENTATION

The relevance of the topic. The body of knowledge about documentation systems, and hence the ability to work with them and plan their further development, is embodied in the search for criteria for their grouping, which is the subject of the work of leading scientists. It is in scientific research of industry documentation that a body of knowledge about official documentation systems can be implemented, and thus the ability to operate, plan their development, and automate their management, which are

1 This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

designed to meet the needs and demands of users in accordance with the requirements of society, in this case, organizing effective transport and logistics operations for the needs of the country during wartime.

The purpose of the study is to build a model of the transport and logistics documentation system, study its components, define the goals and objectives of the system, and develop requirements for its construction and presentation as the basis for information and documentation support for transport operations.

The methodology is based on the application of systemic and communicative approaches, as well as general scientific methods of cognition, in particular analysis and synthesis.

The results. The analysis allowed us to identify the goals and objectives of the transport and logistics documentation system, define specific tasks for building its model, and reveal the significance and requirements for its functioning as the basis of an information and documentation system designed to ensure effective transport and logistics operations.

The scientific novelty of the study lies in the generalization of knowledge and presentation of our own vision and understanding of the structure and purpose of the transport and logistics system documentation model. We propose a variant of its structure, the tasks of which are to reflect the processes of transport management, conclusion of contractual obligations, planning, maintaining the necessary financial reporting, recording and confirming the processes of loading, transportation, and unloading of cargo, accounting for warehouse operations, ensuring customs clearance procedures, and relations in the insurance sphere.

The practical significance of the study lies in the development of recommendations for the implementation of a model of transport and logistics documentation in the organization of information and documentation support for transport management in a transport and logistics company under Ukrainian conditions, taking into account the achievements in this field.

Conclusions. The implementation of the transport and logistics documentation model is an important factor in the development of a clear information and documentation system, the application of which in ensuring transport and logistics operations requires careful preparation, comprehensive understanding, and consideration of its advantages, which will ultimately contribute to the quality and reliability of all transport operations.

Keywords: *types of transport documentation systems, logistics operations, electronic document management, information and documentation system.*

Актуальність дослідження. Суттєвою запорукою стійкості та адаптивності транспортних комунікацій, особливо за умов повномасштабної війни, значних руйнувань транспортної інфраструктури, нинішніх викликів, перед якими опинилась Українська держава, є досконале проведення транспортно-логістичних операцій. Значну й всесторонню роль у цьому процесі, особливо в мультимодальних комунікаціях, має якісне їх документальне забезпечення, яке є невід'ємною та критично важливою складовою керування всіма етапами руху.

Постановка проблеми. Головними перепонами для якісного проведення транспортних комунікацій, окрім значних пошкоджень транспортної інфраструктури, вважаємо необхідність пристосування до умов воєнного стану,

зростання розходів на перевезення вантажів та пасажирів, незначний рівень інформаційної культури учасників перевезень, недостатній ступінь керування документальними процесами, а також їх цифровізації.

У відповідь на це логістичні підприємства країни активно переходять на цифрову документацію, впроваджують інформаційно-документаційні системи, системи електронного документообігу, застосовують у роботі з документами новітні технології, оцифровують та типологізують транспортну документацію. Саме в систематизації транспортної документації, формуванні якісного інформаційно-документаційного забезпечення транспортно-логістичних операцій може бути реалізована сукупність знань про системи документації, що забезпечують досконалість комунікації на транспорті, а отже, і здатність оперувати ними, планувати їх подальший розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню вищезазначених питань присвячені праці багатьох провідних учених-документознавців. Водночас питання формування класифікаційних систем документації, їх структури нині до кінця не вирішені, а групування пояснюється несистемними запитами практичної роботи з документацією та усталеністю систем її наявного впорядкування.

Вичерпний аналіз еволюції наукової думки і внеску колег у розвиток науки про документ у минулому столітті щодо формування систем документації здійснила проф. В. Бездрабко (Шандра, 2009). Наукові розвідки, присвячені галузевому документознавству як складнику спеціального документознавства, належать знаному проф. С. Кулешову. З-поміж величезної кількості одноосібних знакових праць, опублікованих наукових розвідок до творчого доробку науковця можна віднести його навчальний посібник «Загальне документознавство» (Кулешов, 2012), у якому одним з важливих питань стали уніфікація і класифікація документації офіційного походження, яку він запропонував розділити на базові, інфраструктурні та дисциплінарні (галузеві).

Специфіку змістовної частини спеціальних документів та документоутворень прокламував проф. М. Слободяник (Українське документознавство, 2012), у якому галузеве документознавство вирізняє специфіка змістовної частини документів, документних потоків та документоутворень, орієнтованих на задоволення універсальних і галузевих інформаційних потреб користувачів. Дискусійні питання галузевого документознавства у своїх публікаціях розглядали проф. О. Анісімова і проф. Л. Ковальська (Анісімова & Ковальська, 2021).

Спеціальні системи й спеціальні види документації та чинники впливу на їх формування і організацію студіювала проф. К. Климова (2021). Місце та складові торговельної документації в межах системи галузевої документації деталізувала проф. О. Шевченко (2016). Розглядаючи основних груп галузевої документації в процесі формування систем електронного документообігу на підприємствах транспортної сфери присвячене дисертаційне дослідження К. Корнійчука (2019), який розглядав структурно-функціональні характеристики документопотоків транспортних галузей, стан документообігу в них, проводив порівняльний аналіз упровадження СЕД (системи електронного документообігу — прим. ред.) у різних видах транспортної сфери.

Технологічні процеси роботи зі службовою документацією поетапно досліджували науковці Національного транспортного університету (Palekha et al., 2022). У присвячених зазначеній проблемі працях учені здійснили детальний розгляд блоків систем галузевої документації, їх студіювання, аналіз чинників впливу на них, взаємозв'язків між ними (Палеха & Курикін, 2024).

Водночас комплексний аналіз систем документації на рівні підприємств транспортної сфери не проводився.

Мета статті — виконати наукову розвідку складових транспортно-логістичної системи документації, аналіз її суті та компонентів, надати формулювання мети й завдань зазначеної системи, визначити вимоги до неї, а також обґрунтувати потребу в досконало сформованій моделі транспортно-логістичної документації, що об'єднує відносно самостійні, але тісно взаємопов'язані і взаємозумовлені види документації, які є основою загальної інформаційно-документаційної системи, з метою успішного та ефективного забезпечення керування сучасними логістичними процесами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сукупність знань про системи документації, а звідси, і здатність працювати з ними, полягає у формалізованому відображенні, точній фіксації, ефективній обробці, своєчасній передачі та надійному зберіганні документованої інформації. Процеси роботи з транспортно-логістичною документацією є не просто допоміжними функціями, що виконуються «на додаток» до основної роботи з планування інформаційно-документаційного забезпечення транспортно-логістичних перевезень; навпаки, вони є критично необхідним знаряддям, що відіграє роль своєрідного хребта всієї операційної діяльності.

Саме транспортно-логістична документація призначена забезпечувати належний облік кожної дії та кожного руху матеріального ресурсу чи товару, повний і постійний контроль за виконанням поставлених завдань, а також сприяти ефективному керуванню всіма логістичними операціями. Без чітко налагодженої роботи з документацією логістичні компанії можуть зіткнутись з хаосом, втратами та нездатністю відповідати вимогам сучасного ринку, де якість, прозорість і точність є запорукою успіху. І, що не менш важливо, якісне документаційне забезпечення сприяє значному зниженню ризиків, пов'язаних із затримками або помилками в оформленні документів, які можуть призвести до фінансових втрат та негативно вплинути на довіру клієнтів.

Система транспортно-логістичної документації — складна, взаємопов'язана сукупність документів, що є основою інформаційно-документаційної системи, яка контролює всі етапи руху товарів та інформації, урегульовує транспортно-логістичні операції перевезення вантажів й супроводжує весь процес переміщення товарів різними транспортними засобами від місця їх виробництва до місця споживання, забезпечуючи належний облік кожної дії та кожного переміщення товару, повний і постійний контроль за виконанням поставлених завдань, а також ефективне керування всіма логістичними операціями.

Без досконало продуманої транспортно-логістичної системи документації стають неможливими:

- організація якісного інформаційно-документаційного забезпечення транспортно-логістичних перевезень;
- застосування систем електронного документообігу на підприємствах;
- упровадження новітніх та інтегрованих інформаційних технологій для ефективного функціонування сучасного логістичного ланцюга;
- довгострокове планування, організування та чіткий контроль за переміщеннями вантажів;
- фіксація і підтвердження укладання угод, фінансовий облік, економічна ефективність та операційна прозорість логістичної діяльності;
- дотримання чинних норм, стандартів та вимог до вантажних перевезень;
- відповідність законам ринку, де довершеність виконання та прозорість проведення транспортних операцій стають гарантією їх досягнень.

Система транспортно-логістичної документації має включати широкий спектр критично важливих документів транспортної логістики, що:

- відбивають процеси прогнозування та планування перевезень, корегування й контроль за їх виконанням;
- скріплюють укладання договірних зобов'язань (господарські договори, договори перевезень вантажу, пасажирів, пошти);
- забезпечують необхідну фінансову та бухгалтерську звітність (інвойси, рахунки-фактури, акти виконаних робіт);
- фіксують і підтверджують процеси завантаження, перевезення та розвантаження вантажів (від транспортних накладних до маршрутних листів);
- дозволяють вести детальний облік складських операцій (приймання, розміщення, відвантаження, інвентаризація);
- регулюють взаємовідносини в страховій сфері між страховиком, бенефіціаром і страхувальником;
- відображають процедури складного та багатогранного митного оформлення (декларації, дозволи, свідоцтва, сертифікати).

Отже, досконало вибудована система транспортно-логістичної документації має включати: інфраструктурну документацію; господарсько-правову документацію; товарно-транспортну документацію; товаросупровідну документацію; страхову та митну документації на транспорті.

Так, *інфраструктурна документація* за призначенням створення повинна містити управлінську, нормативно-правову документацію та документацію електронно-комунікаційних мереж, що відображають і корелюють організацію проведення транспортно-логістичних операцій.

Господарсько-правова (комерційна) документація містить господарсько-договірну, зокрема транспортно-договірну, техніко-юридичну, довідково-інформаційну, нормативно-правову, облікову, фінансову (розрахункову), а також за потреби тендерну документацію.

Товарно-транспортна документація містить як основну, так і допоміжну транспортно-перевізну, а також транспортно-експедиторську документацію.

Товаросупровідна документація містить сукупність документів з переміщення товару під час виробництва, підготовки його до відвантаження, відвантаження товару для подальшого транспортування, документацію щодо походження й якості товару.

Страхова документація на транспорті містить сукупність документів «каско» та «карго», документи щодо страхування відповідальності перевізника, а також документи з співстрахування й перестрахування.

Митна документація на транспорті містить загальнодоступні і обмежувального доступу документи, відомчі та зовнішні, двосторонні й багатосторонні документи, що відображають імпорتنі, експортні, транзитні митні операції.

Кожен з видів транспортно-логістичної системи (моделі) документації водночас можна поділити на відповідні підвиди документації (див. рис. 1).

Мета та завдання системи транспортно-логістичної документації. Мета, поданої на рис. 1. системи транспортно-логістичної документації, полягає в забезпеченні повного «сліду» руху товару, оскільки розміщені в ній документи дозволяють: чітко відстежувати та контролювати переміщення, забезпечувати формалізацію й стандартизацію документованої інформації, її відповідність встановленим нормам, слугувати юридичним підтвердженням виконання транспортних зобов'язань, сприяти інформаційному забезпеченню та комунікації, формуванню бази для обліку та аналізу якості перевезень.

Завдання, що постають перед інформаційно-документаційним забезпеченням транспортних комунікацій, основою якої є система транспортно-логістичної документації, зведено в таблиці 1.

Вирішення завдань, що поставлені перед інформаційно-документаційним забезпеченням й безпосередньо перед системою транспортно-логістичної документації, є ключовим фактором для оптимізації логістичних процесів, зниження витрат та підвищення якості обслуговування споживачів.

Вимоги до системи транспортно-логістичної документації, її значення.

У модерному динамічному бізнес-середовищі, де зростаюча складність ланцюгів постачання матеріалів та продукції стає визначальним фактором конкурентоздатності, злагоджена система транспортно-логістичної документації є основою забезпечення ефективного функціонування всього логістичного ланцюга, оскільки передбачає певні вимоги, дотримання кожної з яких відіграє важливу роль в ефективності та неперервності всіх логістичних процесів.

Система транспортно-логістичної документації забезпечує взаємодію різних видів документації і документів, їхній життєвий цикл, взаємозв'язок між ними та способи опрацювання, формуючи основу для прозорого й контрольованого руху вантажів, інформації про стан їх транспортування.

Основні вимоги до формування досконалої системи транспортно-логістичної документації зведено на рисунку 2.

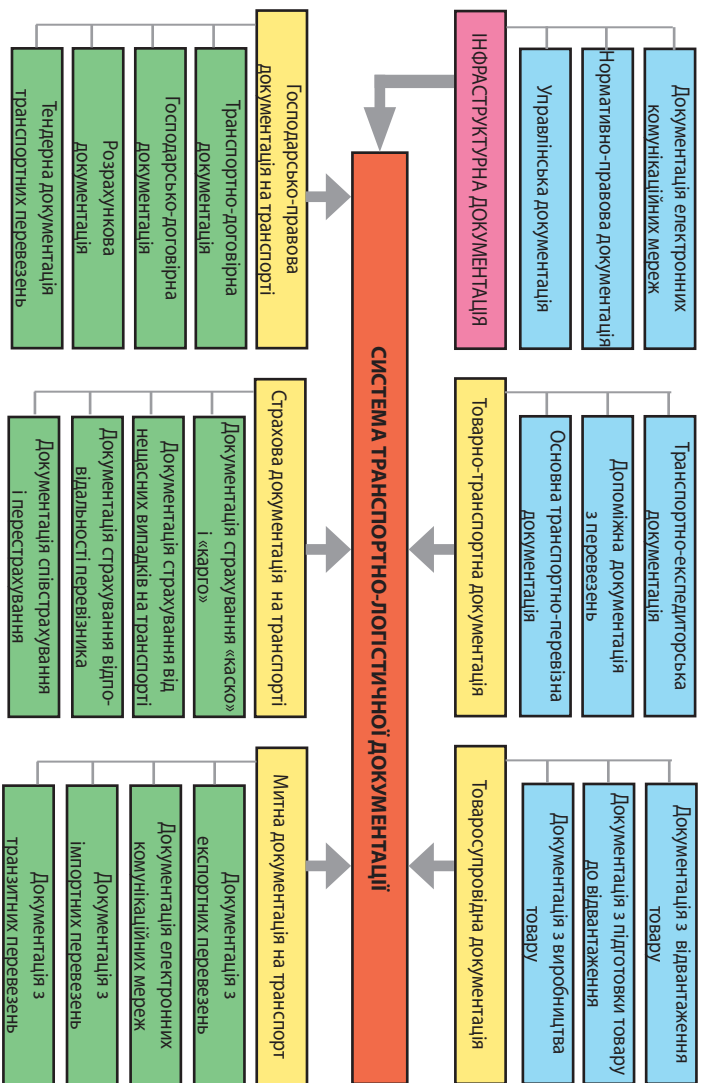

Рис. 1. Складові системи транспортно-логістичної документації.

Табл. 1.

Завдання системи інформаційно-документаційного забезпечення

№	Завдання	Суть завдання	Пояснення
1.	Якісна комунікація в межах логістичного процесу	Інформаційний обмін та комунікація в межах логістичного процесу, а саме між виробниками, відправниками, перевізниками, споживачами, операторами складу, підрозділами митниці, фін. установами тощо.	Система має документовану інформацію щодо назв, обсягів, ваги, кількості та властивостей вантажу, термінів й умов його руху, збереження, а також ПІБ відповідальних за ту чи іншу операцію, важливі деталі для комунікації.
2.	Постійний контроль за переміщенням вантажів	Фіксація етапів процесу руху вантажів та відповідальних за нього осіб, що дозволяє контролювати виконання логістичних операцій, виявляти відхилення від запланованого й ефективно на них реагувати.	Система дозволяє фіксувати в документах переміщення вантажів, починаючи від їх завантаження на транспорт і завершуючи отриманням споживачем, що важливо для керування логістичним процесом та запобігання збиткам.
3.	Стандартизація і формалізація документованої інформації	Однозначне розуміння отриманої інформації кожним з учасників логістичного процесу, незалежно від статусу, дислокації; мінімізація збитків, помилок, непорозумінь, ризику, у зв'язку з різним трактуванням даних.	Документи є уніфікованими носіями інформації відповідно до чинних вимог, вони мають визначені реквізити, формати, зразки оформлення, процедури заповнення згідно з базисними умовами поставок товарів Інкотермс.
4.	Аргументація необхідності виконання транспортних та інших господарських операцій	Підтвердження факту виконання господарських операцій, зокрема укладання контрактів, договорів поставки, зобов'язань з передачі чи приймання товару, надання складських послуг, виконання страхових та митних формальностей, звернень до судових органів тощо.	Документи повинні мати юридичну силу під час укладання комерційних угод, бути доказовою базою в разі виникнення непорозумінь, спорів, подання претензій чи протоколів розбіжностей, запобігати непорозумінням між усіма учасниками логістичного процесу, у страхових та митних органах, в судових інстанціях.

5.	Формування бази для обліку та аналізу якості перевезень	Облік запасів, втрат на процес транспортування вантажу, зберігання на складах, визначення собівартості перевезень, ефективності логістичних процесів, розроблення заходів щодо їхньої оптимізації, прийняття тактичних і стратегічних рішень.	Документи мають містити первинні дані, необхідні для ведення оперативного, управлінського, а також бухгалтерського обліку, а інформацію, яка міститься в них, що необхідна для як аналізу показників ефективності перевезень, так і вияву «вузьких місць» у ланцюгах поставок.
6.	Управління ризиками та забезпечення безпеки	Підтвердження факту страхування транспорту, перевізника, вантажу тощо; мінімізація фінансових витрат у разі неочікуваних обставин, розроблення заходів інформаційної безпеки.	У системі документації має бути інформація стосовно потенційних ризиків, що пов'язані з навантаженням, рухом та збереженням вантажів, а також з дотриманням правил безпеки транспортування.
7.	Удосконалення якості надання транспортних послуг	Покращення системи е-документообігу, IT, зокрема системи TMS, WMS, блокчейн-технології, CRM тощо; усунення непорозумінь з учасниками поставок, сприяння підвищенню рівня задоволеності згаданих вище учасників поставок.	Вчасно та професійно оформлена документація є базисом для організації логістичних операцій: завантаження, безпечного і своєчасного перевезення та збереження вантажу, вивантаження й надання інших логістичних послуг.
8.	Сприяння розвитку міжнародної торгівлі	Вільний рух вантажів через кордони, проходження митних процедур та здійснення міжнародних розрахунків.	Професійне оформлення документації є основою дотримання міжнародних правил і норм перевезень.

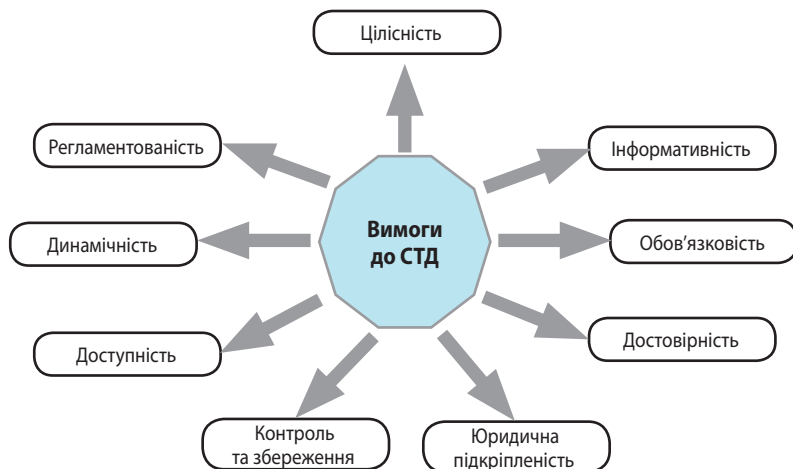

Рис. 2. Вимоги до системи транспортно-логістичної документації.

Розглянемо зазначені на рис. 2 вимоги детальніше.

Цілісність. Система документаційного забезпечення транспортно-логістичних операцій не обмежується одним чи кількома універсальними документами, натомість вона включає широке коло видів документації, різноманітних документів, кожен із яких розроблений для фіксації конкретної логістичної операції. Від первинних видів документів, що супроводжують вантаж на кожному етапі його руху (наприклад, коносамент, транспортна накладна, вантажний маніфест), до документів, які підтверджують якість, походження, безпеку вантажу (сертифікати, декларації), та до фінансових документів, що регулюють розрахунки між учасниками (інвойси, рахунки-фактури, платіжні доручення). Кожний зі згаданих документів є невід'ємною ланкою єдиної системи транспортно-логістичної документації. Цілісність також проявляється у взаємозв'язку між різними видами документів, де інформація з одного документа може бути необхідна для оформлення іншого, забезпечуючи таким чином комплексність та узгодженість даних.

Інформативність. Кожен документ у складі системи транспортно-логістичної документації містить важливу інформацію, яка є необхідною для ідентифікації вантажу, визначення його характеристик, відстеження його руху, встановлення відповідальності учасників логістичного процесу та здійснення відповідних процедур. Інформативність проявляється в детальному описі вантажу (найменування, кількість, вага, об'єм, особливі характеристики), даних про всіх учасників логістичного ланцюга (відправник, отримувач, перевізник, склад, митні органи), інформації про маршрут, умови транспортування, терміни доставки, вартість послуг та інші ключові параметри. Інформативність документа, його повнота є запорукою ефективного управління логістикою та прийняття обґрунтованих рішень.

Юридична підкріпленість. Документи, що входять до системи транспортно-логістичної документації й забезпечують супровід логістичних операцій, мають офіційну юридичну силу та є документальним підтвердженням договірних зобов'язань (наприклад, договір перевезення, зовнішньоторговельний контракт), факт передачі відповідальності за вантаж (наприклад, дорожня відомість, транспортна накладна з відміткою про прийняття), права власності (у певних випадках), а також можуть слугувати доказовою базою при виникненні спірних ситуацій чи страхових випадків. Професійне оформлення, використання та зберігання юридично необхідних документів є важливим для захисту прав й інтересів усіх учасників логістичного процесу.

Обов'язковість. Значна частина документів, що входять до складу системи транспортно-логістичної документації, є обов'язковими до оформлення та надання відповідно до чинного законодавства як на національному, так і на міжнародному рівнях. Це стосується, зокрема, товарно-транспортних і податкових накладних, митних декларацій, документів на транспорт, документів, що підтверджують безпеку та якість певних видів товарів, експортних, імпорتنих і валютних ліцензій. Дотримання вимог щодо обов'язкового документування є критично важливим для уникнення юридичних проблем, штрафів, затримок вантажів та забезпечення законності логістичних операцій. Обов'язковість виконання транспортних документів також може визначатися внутрішніми політиками логістичних компаній та умовами договірних зобов'язань.

Регламентованість. Документи в системі транспортно-логістичної документації не лише фіксують факти, а й визначають порядок виконання певних дій та процедур на різних етапах логістичного процесу, наприклад, інструкції з транспортування й зберігання небезпечних вантажів, митні процедури, описані у відповідних деклараціях, складські правила, зафіксовані в ордерах, — усе це регламентує дії учасників та забезпечує стандартизацію виконання операцій. Чітке дотримання інструкцій і вимог, зафіксованих у документах, сприяє підвищенню ефективності та безпеки логістичних процесів.

Достовірність. Документаційний супровід є первинною основою для ведення обліку руху товарів, контролю за їхнім кількісним та якісним станом, а також для здійснення фінансового обліку витрат на логістику та доходів від надання логістичних послуг. Транспортні накладні фіксують факт переміщення вантажу, сертифікати про регіональне найменування товару — країну походження, складські документи — його надходження та вибуття зі складу, інвойси чи рахунки — вартість наданих послуг. Точність і своєчасність відображення інформації в облікових документах є необхідною умовою для ефективного керування ресурсами й прийняття обґрунтованих фінансових рішень.

Доступність. Документація є важливим засобом комунікації між усіма учасниками логістичного ланцюга — від відправника та перевізників, складських операторів, страхових компаній й митних брокерів до отримувача. Вона забезпечує передачу необхідної інформації, узгодження дій, підтвердження виконання операцій та вирішення питань, що виникають у процесі перевезення та

обробки вантажів. Чітка й своєчасна передача документів є запорукою ефективної взаємодії між усіма зацікавленими сторонами.

Динамічність. Характер та склад документаційної системи не є статичним, він може змінюватися залежно від цілого ряду факторів, як-то вид транспорту, що використовується для перевезення (автомобільний, залізничний, морський, авіаційний), тип вантажу (звичайний, небезпечний, швидкопсувний), специфіка маршруту (внутрішній, міжнародний), умови «франко», митні правила країн, через які здійснюється транзит або імпорту/експорт, а також внутрішні вимоги та усталені процедури логістичної компанії. Динамічність й водночас гнучкість й адаптивність документаційної системи до різних умов є важливою умовою її ефективності.

Контроль та збереження. Наявність повного та професійно оформленого пакета документів відіграє ключову роль у контролі як кожної логістичної операції, так і всього логістичного процесу. Завдяки документації можна відстежувати поточне місцезнаходження вантажу, перевіряти дотримання термінів доставки, контролювати умови транспортування та зберігання, а також виявляти та аналізувати причини можливих відхилень від запланованих параметрів. Безперервний аналіз інформації, що міститься в документах, є важливим інструментом для постійного вдосконалення логістичних процесів;

Розуміння та врахування вищезазначених вимог є фундаментальним для формування багатоаспектної, ефективної та надійної інформаційно-документаційної системи транспортно-логістичної компанії, що охоплює всі задіяні види документації й різноманітні інформаційні технології, які є надзвичайно необхідними для повноцінної організації, ретельного контролю, обліку та чіткого регулювання всіх аспектів логістичних процесів, включаючи міжнародні та внутрішні перевезення, відповідальне складування, надійне страхування вантажів та своєчасне їх митне оформлення, прозорі фінансові розрахунки.

Функціональна роль інформаційно-документаційної системи транспортно-логістичної компанії відображена на рис. 3.

Професійно сформована система транспортно-логістичної документації є надзвичайно важливою, оскільки забезпечує:

- автоматизацію керування документаційними процесами, упровадження і застосування системи електронного документообігу (СЕД), системи керування відносинами з клієнтами (CRM), системи обліку товарів (RFID);
- звернення до сучасних інформаційних технологій, зокрема систем управління замовленнями (ERP), управління транспортуванням (TMS), систем управління поставками (SCM), керування складом (WMS), блокчейн-технологій;
- відповідність законодавчим вимогам та міжнародним нормам, правилам, стандартам, нормам, що визначають вимоги до оформлення різних видів документів, зокрема в Інкотермс;

Рис. 3. Функціональна роль інформаційно-документаційної системи в транспортно-логістичній компанії.

- оптимізацію роботи персоналу, зменшення кількості помилок, що призводять до додаткових витрат, штрафів за неправильно оформлені документи, зайвих витрат на їх переробку тощо;
- мінімізацію ризику непорозумінь зі споживачами продукції, іншими учасниками логістичного ланцюга, що сприяє підвищенню їх задоволеності;
- безперешкодне транспортування товарів через кордони, страхування, проходження митних процедур та здійснення міжнародних розрахунків.

Усе означене підкреслює незмінну важливість формування багатоаспектної системи транспортно-логістичної документації, що об'єднує відносно самостійні, але тісно взаємопов'язані і взаємозумовлені види документації й документи як моделі успішного та ефективного забезпечення управління сучасними логістичними процесами.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна з упевненістю стверджувати, що ефективна організація системи транспортно-логістичної документації є наріжним каменем якісного забезпечення функціонування будь-якої логістичної системи, її ефективного застосування. Систему транспортно-логістичної документації можна подати не як сукупність окремих, розрізнених документів, а як динамічну систему взаємопов'язаних складників (систем інфраструктурної, комерційної, товаросупровідної, митної та страхової документації), яка має відповідати поставленим завданням і вимогам до її функціонування, постійно вдо-

сконалюватися та адаптуватися до безперервних змін як у внутрішніх, так і у зовнішніх транспортних комунікаціях, активно реагувати на технологічні інновації, зміни в нормативно-правових актах й умовах господарювання, коливанні попиту й пропозицій замовників.

Ретельно налагоджена система транспортно-логістичної документації не лише забезпечить безперебійність операцій та зниження витрат, а й посприяє підвищенню досконалості транспортних послуг, дотриманню законодавчих вимог, розвитку міжнародної торгівлі, управлінню ризиками та створенню надійної основи для впровадження сучасних технологій транспортних перевезень.

Перспективами подальших досліджень вважаємо наукові розвідки кожного зі складників транспортно-логістичної системи документації. Подальша оптимізація системи транспортно-логістичної документації сприятиме підвищенню якості та оперативності транспортно-логістичних процесів, що базуються на глибокому розумінні їх циклічності, динамічності й взаємозалежності складників, дозволить значно збільшити загальну ефективність транспортних комунікацій, зменшити операційні витрати й сприятиме підняттю рівня обслуговування споживачів продукції, забезпечуючи їхню лояльність і конкурентні переваги на ринку.

Список посилань

- Анісімова, О. М., & Ковальська, Л. А. (2021). Спеціальні види документації та спеціальне (галузеве) документознавство. В О. М. Анісімова (Голова ред. кол.), *Інформація та соціум: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції* (сс. 91–93). Донецький національний університет імені Василя Стуса.
- Климова, К. І. (2021). Системи спеціальної документації: чинники впливу на формування та організацію. *Соціум. Документ. Комунікація*, 6(1), 316–347. <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2021-11-316-347>
- Корнійчук, К. С. (2019). *Формування системи електронного документообігу в транспортному комплексі України* [Автореферат дисертації кандидата, ХДАК]. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/disser/aref_26.pdf
- Кулешов, С. Г. (2012). *Загальне документознавство*. Видавничий дім «Києво-Могилянська академія».
- Палеха, Ю. І., & Курикін, О. Ю. (2024). Складники систем документації офіційного походження. *Вісник Харківської державної академії культури*, (65), 7–24. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.065.01>
- Українське документознавство (1991–2011): науково-допоміжний бібліографічний покажчик. (2012). М. С. Слободяник & О. А. Політова (Уклад.); М. С. Слободяник (Наук. ред., автор вступ. ст.). Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. <https://nlu.org.ua/storage/files/d-91-11.pdf>
- Шандра, В. С. (2009). [Рецензія на монографію *Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток*, В. В. Бездрабко]. *Український історичний журнал*, (5), 217–219. <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/handle/123456789/5238>

- Шевченко, О. В. (2016). *Система документального забезпечення торговельної галузі України: теоретико-методологічні засади* [Автореферат дисертації доктора наук, ХДАК]. LIBNAS. <http://irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000727740>
- Palekha, Y., Zozulia, N., Moskovchenko, N., Sadovenko, V., Vovk, N., & Iavich, M. (2022). Technological processes of working with documented information in the organization as an indicator of corporate information subculture. *CEUR Workshop Proceedings*, 3296, 229–240. <https://ceur-ws.org/Vol-3296/paper18.pdf>

References

- Anisimova, O. M., & Kovalska, L. A. (2021). Special types of documentation and special (industry-specific) document science. In O. M. Anisimova (Chair of the Editorial Board), *Information and Society: Collection of Materials from the VI International Scientific and Practical Conference* (pp. 91–93). Donetsk National University named after Vasyl Stus. [In Ukrainian].
- Klymova, K. I. (2021). Special documentation systems: factors influencing their formation and organization. *Sotsium. Dokument. Komunikatsiia*, 6(1), 316–347. <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2021-11-316-347>. [In Ukrainian].
- Korniichuk, K. S. (2019). *Formation of an electronic document management system in the transport complex of Ukraine* [Abstract of Candidate's thesis, Kharkiv State Academy of Civil Engineering]. The National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky. http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/dissert/aref_26.pdf. [In Ukrainian].
- Kuleshov, S. G. (2012). *General document science*. Kyiv-Mohyla Academy Publishing House. [In Ukrainian].
- Palekha, Yu. I., & Kurykin, O. Yu. (2024). Components of official documentation systems. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, (65), 7–24. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.065.01>. [In Ukrainian].
- Ukrainian Document Science (1991–2011): Scientific and Auxiliary Bibliographic Index. (2012). M. S. Slobodianyuk & O. A. Politova (Eds.); M. S. Slobodianyuk (Scientific editor, author of the introductory article). V. I. Vernadsky National Library of Ukraine. <https://nlu.org.ua/storage/files/d-91-11.pdf>. [In Ukrainian].
- Shandra, V. S. (2009). [Review of the monograph *Document Science in Ukraine: Institutionalization and Contemporary Development*, V. V. Bezdrabko]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, (5), 217–219. <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/handle/123456789/5238>. [In Ukrainian].
- Shevchenko, O. V. (2016). *System of Documentary Support for the Trade Industry of Ukraine: Theoretical and Methodological Foundations* [Abstract of Doctoral Dissertation, Kharkiv State Academy of Culture]. LIBNAS. <http://irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000727740>. [In Ukrainian].
- Palekha, Y., Zozulia, N., Moskovchenko, N., Sadovenko, V., Vovk, N., & Iavich, M. (2022). Technological processes of working with documented information in the organization as an indicator of corporate information subculture. *CEUR Workshop Proceedings*, 3296, 229–240. <https://ceur-ws.org/Vol-3296/paper18.pdf>. [In English].